

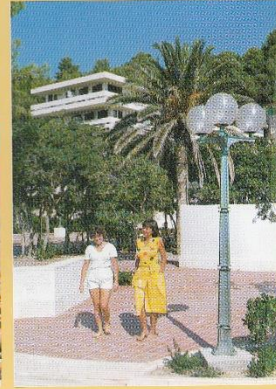
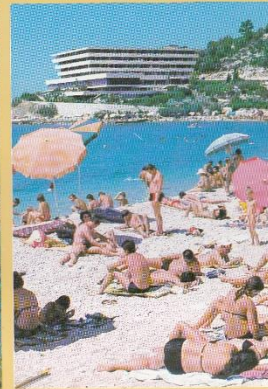
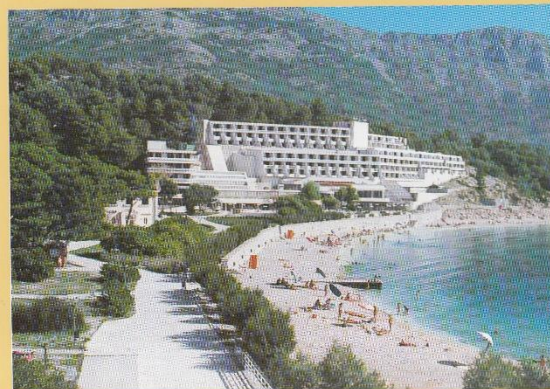
Vojno odmaralište „Kupari“ je bilo najelitnije vojno odmaralište u SFR Jugoslaviji. Sačinjavali su ga savremeno opremljeni objekti „otvorenoga tipa“: hoteli „Kupari“, „Goričina 1 i 2“, „Pelegrin“, „Grand“, „Galeb“ i „Mladost“ sa ukupno 1.600 ležajeva, a u sastavu ovoga odmarališta se nalazio i savremeno opremljen karavan kamp. Sem toga, u sklopu ovog kompleksa namenjenog odmoru, pre svega, pripadnicima JNA ali i drugim civilnim licima iz zemlje i inostranstva, nalazila su se i dva objekta „zatvorenog tipa“ – Vila „Borovka“ i Vila „Jandranka“ namenjena VIP gostima i u njima je često boravio Josip Broz Tito, predsednik SFR Jugoslavije, ali i mnogobrojni istaknuti lideri sveta: nemački kancelar Vili Brant koji je ovde boravio sa sinom, belgijski kralj Boduen i kraljica Fabiola, kralj Nepala Birenda, predsednici vlada Finske, Rumunije, Poljske, a jedan od poslednjih gostiju iz te plejade bio je Mihail Sergejevič Gorbačov, poslednji predsednik Sovjetskog Saveza.

Godine 1990. godine u krugu vojnog odmarališta „Kupari“ dogodio se jedan od najvećih, do tada zabeleženih, požara na vojnim objektima, kada je u požaru izgorelo 12.240 stabala borove šume i uništeno je svo parkovsko i drugo nisko rastinje, a prilikom gašenja požara poginuo je jedan radnik vojnoga odmarališta, dok su dva radnika povređena, zadobivši opekotine I. i II. stepena.

O tom tragičnom iskustvu pisao sam u časopisu koji je izdavao Savezni sekretarijat za narodnu odbranu pod nazivom „Pozadina“ - u broju 3 iz 1991. godine.

KUPARI

Pogled na vojno odmaralište "Kupari". Preuzeto iz kataloga "Vojna odmarališta Jugoslavija", izdanje Turističke agencije JNA, DSOUUP, Beograd, 1989. godine

MARTIN ĐOVČOŠ
inženjer zaštite od požara

Iskustva iz požara u vojnom odmaralištu „Kupari”

Kao retko do kada, 1990. godine požari su besneli jadranskom obalom. Prema zvaničnim podacima samo od sredine jula do sredine septembra evidentirano je 116 šumskih požara, od kojih je deo bio u neposrednoj blizini vojnih objekata, a jedan u krugu vojnog odmarališta »Kupari« u Kuparima. U gašenju 54 požara na toj teritoriji ili 47,5% od ukupnog broja požara angažovane su jedinice JNA. Na taj način od početka 1990. godine do 12. 09. 1990. godine u gašenju požara bilo je angažovano 6.652 vojnika, starešina i građanskih lica.¹⁾

Opšta je ocena da je prilikom gašenja požara na ostrvima i priobalnom pojasu ispoljen visok stepen požrtvovanosti starešina i tehničkog osoblja transportnih helikoptera, PP avijacijske jedinice aviona CL-215 »Canader« i svih drugih starešina, vojnika i građanskih lica koja su učestvovala u gašenju. Stečena su mnoga iskustva ne samo u gašenju požara, već i u razvoju požara u određenim vremenskim uslovima, obogaćena su saznanja iz taktike gašenja požara i u praksi provereno funkcionisanje Planova protivpožarne zaštite vojnih objekata koji su se zatekli u nastaloj situaciji.

Jedno takvo iskustvo, iz vojnog odmarališta »Kupari«, prenosi-
simo.

RAZVOJ POŽARA

Požar se pojavio 11. 07. 1990. godine oko 16.30 časova u rejonu sela Bujići i pod uticajem snažnog vetra širio se kao prizemni požar u pravcu sela Krstac. Požar je uočio osmatrač na brdu Sveti Petar u krugu vojnog odmarališta i o njegovom razvoju neprekidno izveštavao dežurnog organa vojnog odmarališta. U početku, pod uti-

¹⁾ Ing. Kosta Dukić »Učešće pripadnika VPO u gašenju šumskih požara« — časopis »Zaštita od požara«, br. 7—8 od 1990. god. izdavač Vatrogasni Savez Jugoslavije.

cajem vatre, požar je imao smer kretanja ka mestu Plat, da bi se oko 20.00 sati, zbog promene pravca vetra, velikom brzinom širio prema auto-kampu vojnog odmarališta »Kupari«. U to vreme duvala je orkanska bura jačine preko 100 km/čas, često menjajući smer i pravac. Iako je bilo logično očekivati da će požar najverovatnije ugroziti šumski kompleks oko hotela »Goričina« u krugu vojnog odmarališta (jer je ova šuma relativno blizu auto-kampa), požar se u krugu vojnog odmarališta pojavio na brdu Trapit udaljenom oko 2.000 metara mereno od linije zaustavljanja požara kod istočne ograde auto-kampa. Sa brda Trapit, potpomognut burom, požar se jarugom kretao u pravcu bifea »Borik« i hotela »Galeb«. Brzina širenja požara bila je velika i činilo se kao reka užarena lave sliva niz brdo u pravcu mora.

Interesantno je da su zbog velike brzine širenja krošnje borove šume ostale neoštećene i da se požar, kao prizemni, širio u pravcu mora uništavajući makiju, suhu travu, nisko rastinje i oštećujući stabla borove šume. Zbog česte promene pravca vetra, požar je menjao brzinu kretanja, uglavnom šireći se pravcem more — zapadna ograda kruga vojnog odmarališta i pravcem brdo Sveti Petar — hotel »Pelegrin«.

Ovakav razvoj požara, uz često menjanje intenziteta i smera kretanja, bio je sve do lokalizacije i gašenja, koje je izvršeno 12. 07. 1990. godine, oko 06.00 časova. Iako je zgarište nakon toga obezbeđivao više od 24 časa, povremeno se pojavljivao manji požar koji nije predstavljao ozbiljniju opasnost.

Iz ovakvog razvoja požara mogu se izvući sledeće pouke:

— ma koliko izgledao bezazlen i relativno udaljen, požar van kruga vojnog objekta pod uticajem snažnoga vetra i dugotrajnih suša može se za relativno kratko vreme približiti krugu vojnog objekta;

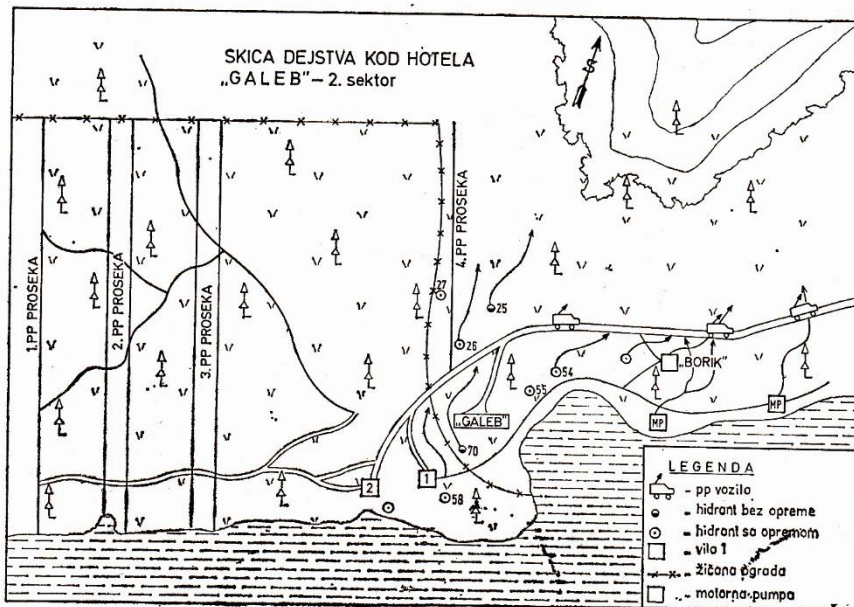
— u vremenskim uslovima orkanske bure, koja često menja pravac i smer i u periodu dugotrajnih suša, moguća je pojava požara i iza linije odbrane od požara, na udaljenju koje zavisi od brzine vetra, konfiguracije terena i vrste materije koja je zahvaćena požarom. Poznato je da u uslovima požara u borovim šumama šišarke lete prenoseći požar, sitniji ugarcu takođe lako prenose požar itd.;

— padom upaljene šišarke ili ugarka na pogodno tle i pod uticajem vatre ubrzo se razvija veliki požar, čiji daljnji smer kretanja zavisi od pravca vetra;

— u uslovima orkanske bure i u relativno uređenoj šumi osetljivoj na požar (borova i sl. šume), požar se razvijao kao prizemni, mada ne treba u potpunosti isključiti mogućnost požara krošnji.

ORGANIZACIJA RADA

U trenutku uočavanja požara i u toku njegovog početnog razvoja, budući da se širio u pravcu sela Krstac, iz kruga vojnog odmarališta upućeno je jedno protivpožarno odeljenje i auto-cisterna da pomognu u gašenju. Kada je požar promenio pravac kretanja i kada je postalo izvesno da će ugroziti auto-kamp vojnog odmarališta, protivpožarno odeljenje vraćeno je u krug odmarališta, gde je dobilo zadatak da organizuje odbranu na istočnom delu auto-kampa.

Istovremeno, kod hotela »Goričina« razvijene su raspoložive pruge sa spoljnih podzemnih hidranata za gašenje požara, a kod hotela »Galeb« i obližnjih vila počelo se sa kvašenjem terena oko ovih objekata. Procena da će požar ugroziti šumu oko hotela »Goričina«, iako realna, pokazala se pogrešnom jer je požar »preskočio«

šumski kompleks oko ovog hotela i pojavio se tamo gde se najmanje mogao očekivati — na brdu Trapit udaljenom oko 2.000 metara od ivice auto-kampa na kojoj se vodila borba sa vatrenom stihijom. Istraga je utvrdila da je požar prenesen vetrom i užarenim iglicama koje su padale naokolo.

U krugu odmarališta formiran je štab za rukovođenje akcijom gašenja požara. Još pre nego što je požar »ušao« u krug odmarališta štab se našao u nezavidnoj situaciji jer je trebalo smirivati goste auto-kampa koji su počeli napuštati krug, a trebalo je organizovati odbranu od požara.

Kada je data uzbuna, sa raspoloživim pripadnicima protivpožarne ekipe vojnog odmaralista i jednim vozilom DVD Imotski, koje je došlo ubrzo nakon davanja uzbune, vodila se ogorčena borba, prvo na dva sektora rada (jedan na pravcu hotela »Galeb« — »Borik«, a drugi na brdu Sveti Petar), da bi se kasnije, kada su pristigli pripadnici protivpožarnog odreda iz Kumbora i drugih jedinica iz obližnjih garnizona formirao još jedan sektor rada za odbranu rejona između Solarnog sistema i hotela »Mladost«. U stvari, od početka angažovanja snaga za odbranu vojnog odmarališta od požara postojala su četiri sektora rada:

- prvi, na istočnom delu auto-kampa;
- drugi, između hotela »Galeb« i »Borik«;
- treći, od solarnog sistema do hotela »Mladost« i
- četvrti, na brdu Sveti Petar.

Pristizanjem novih snaga za gašenje požara proširen je sastav štaba za gašenje požara, ali i širina odbrane pomenutih rejona. Tako je iznad sektora kod hotela »Mladost«, na jadranskoj magistrali, organizovana odbrana hotela »Mladost« i sela Blato. Na svim tim sektorima rada postojali su rukovodioci sektora, koji su sa štabom akcije gašenja požara vezu održavali kombinovano. U početku je ostvarena kurirska veza, a kasnije, po pristizanju PPOd Kumbor, ostvarena je i radio-veza.

ANGAŽOVANJE SNAGA I SREDSTAVA

Prema sektorima rada, raspored snaga i sredstava bio je sledeći:

1. sektor rada kod auto-kampa: angažovao je jedno vatrogasno vozilo tipa »Zastava« 80/10-5000 i razvijene su tri pruge sa podzemnih hidranata za gašenje požara.

Tu je ukupno angažovano tri »C« mlaza sa hidranata i jedan bacač vode sa vozila.

2. *sektor rada* između hotela »Galeb« i »Borik«: angažovano je jedno vozilo autocisterna FAP 1516 EB, jedno vozilo tipa »Zastava« 80/10-500 (koje je povučeno iz 1. sektora rada), jedno vozilo DVD Imotski, dve motorne pumpe za gašenje požara i šest podzemnih hidranata za gašenje požara.

Ukupno je angažovano 6 »C« mlazeva sa podzemnih hidranata, 2 »C« mlaza od razdelnice 1. motorne pumpe i 2 »C« mlaza od razdelnice druge motorne pumpe, dok se sa vozila dejstvovalo sa ukupno tri bacača vode. U kasnijoj fazi rada na ovom sektoru, iz motorne pumpe br. 2 vršeno je relejno vodosnabdevanje vatrogasne cisterne.

3. *sektor rada* od solarnog sistema do hotela »Mladost«: angažovane su tri auto-cisterne, dok su na jadranskoj magistrali bile locirane dve auto-cisterne. Vodosnabdevanje vatrogasnih auto-cisterni vršeno je kružnim tokom (kod solarnog sistema), dok je jedno vozilo neprekidno donosilo neophodnu količinu vode drugom vozilu lociranom na jadranskoj magistrali.

4. *sektor rada* na brdu Sveti Petar dejstvovalo se sa ukupno 4 »C« mlaza sa obližnjih podzemnih hidranata za gašenje požara.

Ukupno angažovano: osam vatrogasnih vozila (šest bacača vode), dve motorne pumpe iz PPK-14, sa ukupno 4 »C« mlaza, 13 »C« mlazeva sa podzemnih hidranata za gašenje požara.

Kada su meteo-uslovi to dozvoljavali, u 12. 07. 1990. godine, u gašenje požara uključeni su i helikopteri sa protivpožarnim vedrima.

U gašenju požara učestvovalo je 300 radnika VO »Kupari«, 400 vojnika i deo gostiju vojnog odmarališta.

U toku akcije gašenja požara ispljile su se određene slabosti, na koje je ukazano prilikom analize gašenja požara. Ovom prilikom potrebno je istaći neka zapažanja koja bi mogla biti interesantna za širi krug čitalaca.

1. U uslovima šumskih požara uspešno komandovanje moguće je samo ako između rukovodilaca akcije gašenja požara i rukovodilaca sektora rada postoji odgovarajući sistem radio-veza. Nesnalaženje i otežano komandovanje pojedinih rukovodilaca, koje je ispoljeno u početnoj fazi akcije gašenja ovog požara, posledica je,

pored ostalog, i nedostatka sistema radio-veza. Kurirska veza u uslovima šumskih požara zbog svoje sporosti nije prikladna.

2. Od izuzetne je važnosti da učesnici gašenja požara, u prvom redu pripadnici protivpožarnih ekipa, budu opremljeni ličnim zaštitnim sredstvima. Rukovodioci bacača vode na vatrogasnim vozilima moraju imati zaštitna odela za prilazak vatri.

3. Na ovom požaru deo protivpožarnih materijalnih sredstava (jedna auto-cisterna i motorna pumpa za gašenje požara VO »Kupari«) kasno su uključeni u akciju, što je usporilo dejstva. Pokazalo se da vatrogasna vozila iznenada mogu biti okružena požarom i »zarobljena«, te je evakuacija kroz vatru često jedino rešenje. Stoga je neophodno da vozila raspoložu izvesnom količinom vode, koju je neophodno koristiti za samospasavanje vozila i posade.

4. Vatrogasne motorne pumpe u ovom požaru ispoljile su brojne prednosti u odnosu na vatrogasna vozila. One se ogledaju u obezbeđenju neprekidnog vodosnabdevanja, mogućnosti lakog prebacivanja iz jednog sektora rada u drugi, relejnog vodosnabdevanja i lakšoj zameni motoriste na pumpi u odnosu na vozača vozila.

ZAKLJUČAK

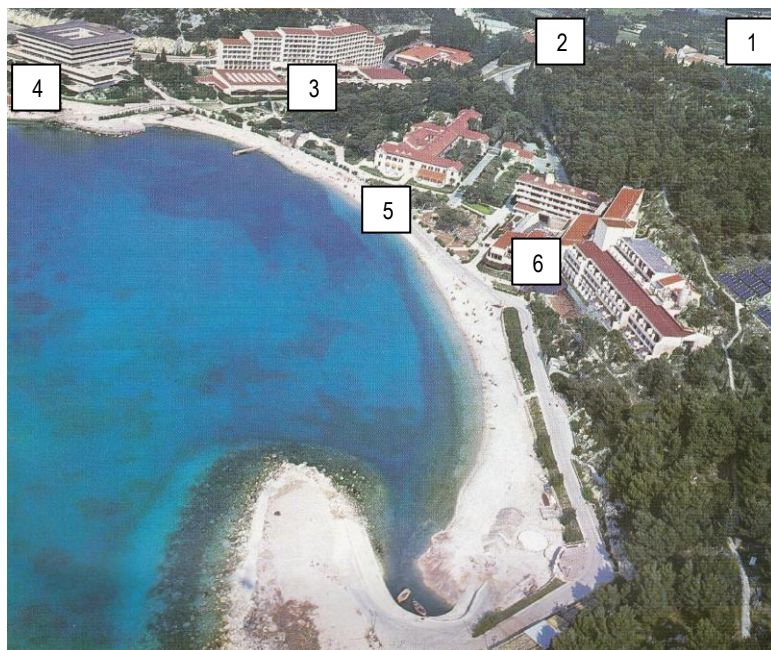
Požar u vojnom odmaralištu »Kupari« odvijao se pod veoma nepovoljnim uslovima, noću između 21.30 časova i 06.00 časova, i pod uticajem orkanske bure jačine preko 100 km/h. Požarom je zahvaćena površina od oko 30 ha kruga vojnog odmarališta, a borba sa vatrenom stihijom odvijala se na frontu dugačkom oko 2.000 metara, na kome su formirana četiri sektora rada, uz istovremenu evakuaciju ljudstva iz auto-kampa.

Nepovoljna okolnost je, između ostalog, i to što je tog dana požar harao Dubrovačkom Župom, zahvativši širi rejon obližnjih mesta i sela Bujići — Petrača, Brašina — Krstac — Mlini — Soline i Plat, usled čega je gradski vodovod bio maksimalno opterećen, a vodosnabdevanje iz gradskog vodovoda veoma otežano, u pojedinim intervalima i nemoguće.

U akciji gašenja požara učestvovao je veliki broj starešina, vojnika, građanskih lica na službi u JNA i brojni gosti, ali je ipak požar uništio oko 30 hektara borove šume (oko 12.240 stabala), parko-

vog i drugog niskog rastinja. Materijalna šteta u vojnom odmaralištu procenjuje se na preko 3,7 miliona dinara, dok je ukupna šteta u Dubrovačkoj Župi ogromna i neprocenjiva.

Najveći gubitak za vojno odmaralište je pogibija radnika vojnog odmarališta, koji je poginuo gaseći požar, a dva licu su zadobila opekotine I i II stepena. Uspeh je što su od požara sačuvani svi čvrsti objekti, od kojih su vile, hotel »Galeb« i objekat »Borik« bili u prvom požarnom okruženju.

Slika 2: Vojno odmaralište "Kupari"

1. Auto (karavan) kamp
2. Hotel „Mladost“
3. Hotel „Kupari“
4. Hotel „Pelegrin“
5. Hotel „Grand“
6. Hotel „Goričina 1“ i hotel „Goričina 2“